

بررسی ساختار عاملی تأییدی مقیاس فروتنی ارتباطی در زنان متأهل شهر اهواز

سید سجاد محمدی شیخ شبانی^۱

۱. کارشناس ارشد، مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران. (نویسنده مسئول).

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره چهارم، شماره سی، فروردین‌ماه ۱۳۹۸، صفحات ۳۰-۱۳

چکیده

این مطالعه باهدف بررسی ساختار عاملی تأییدی نسخه‌ی فارسی مقیاس فروتنی ارتباطی (RHS) در گروهی از زنان متأهل شهر اهواز صورت گرفت از بین زنان متأهل شهر اهواز ۲۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس برگزیده شدند و نسخه‌ی فارسی مقیاس فروتنی ارتباطی (RHS) و مقیاس سازگاری زناشویی (DAS) را تکمیل نمودند. داده‌ها با روش تحلیل عاملی تأییدی و با استفاده از نرم‌افزارهای آماری SPSS-21 و Amos تجزیه و تحلیل شدند. تحلیل عاملی به روش تأییدی، ۳ عامل، فروتنی کلی، خودبتریبی و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود را بر اساس یافته‌های پیشین مورد تأیید قرارداد. ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۳ و برای عامل‌های فروتنی کلی، خودبتریبی و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۳ و ۰/۶۲ و ضرایب روایی هم‌زمان آن با پرسشنامه سازگاری زناشویی ۰/۳۶، ۰/۴۶- و ۰/۴۱ ($P < ۰/۰۰۱$) به دست آمدند. درنهایت مقیاس فروتنی ارتباطی را می‌توان به‌عنوان یک ابزار پایا و معتبر در اندازه‌گیری جنبه‌های فروتنی در ارتباط‌های زناشویی مورد استفاده قرارداد. **کلیدواژه‌ها:** فروتنی ارتباطی، ساختار عاملی تأییدی، زنان متأهل.

مجله پیشرفت‌های نوین در علوم رفتاری، دوره چهارم، شماره سی، فروردین‌ماه ۱۳۹۸

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
علوم رفتاری

مقدمه

روانشناسی مثبت‌گرا علم مطالعه‌ی توانمندی‌های انسان است. هدف این شاخه از روانشناسی حل مشکلات نیست، بلکه بر پژوهش درباره‌ی عواملی که زندگی کردن را ارزشمند می‌سازند تأکید دارد (بونیل^۱، ۲۰۱۲). این جهت‌گیری جدید در روانشناسی در سال ۲۰۰۰ بنیان‌گذاری شد و از آن زمان تاکنون با سرعت زیادی رشد کرده است. هدف روانشناسی مثبت‌گرا به‌کارگیری روش‌های پژوهش تجربی به‌منظور مطالعه‌ی ابعادی مانند بهزیستی، غرقه شدن، نیرومندی‌های فردی، خرد، خلاقیت، سلامت روانی و ویژگی‌های نهادها و اجتماعات مثبت است (لیوبومیرسکی، شلدون و شکاد^۲ ۲۰۰۵) یکی از نخستین اقداماتی که در جنبش روانشناسی مثبت نگر انجام گرفت ایجاد یک طبقه‌بندی جدید در مورد توانمندی‌های منش و فضائل بود. طبقه‌بندی صفات شخصیتی می‌تواند به‌موازات چهارچوب راهنمای تشخیصی و آماری اختلالات روانی^۳ (DSM) یا طبقه‌بندی بین‌المللی اختلالات^۴ (ICD) که زبان مشترکی برای بحث و گفتگو پیرامون اختلالات روانی ایجاد کرده است، زبان مشترکی برای فهم و درک نقاط مثبت افراد فراهم آورد. توانمندی‌های انسان ویژگی‌هایی از جمله: ۱) توانمندی‌ها نسبت به نقص‌ها و کمبودها حالت ثانوی و فرعی ندارند و حاصل وهم و تخیل نیستند ۲) می‌توان توانمندی‌های انسان را به‌صورت علمی موردبررسی قرارداد ۳) توانمندی‌های انسان را می‌توان به عنوان تفاوت‌های فردی در نظر گرفت و ۴) توانمندی‌های فردی شبیه صفات هستند، اما از عوامل محیطی نیز تأثیر می‌پذیرند. تلاش دانشمندان حوزه‌ی روانشناسی مثبت نگر از جمله پترسون و سلینگمن درزمینه‌ی توانمندی‌های منش منجر به شناسایی بیست‌وچهار توانمندی منش یا مکانیزمی که موجب دستیابی ما به فضائل (ویژگی‌های مثبت جهانی مورد تأکید فلاسفه و رهبران دینی) می‌شوند، شد. بر این اساس توانمندی‌های منش در دل شش فضیلت جای می‌گیرند که شامل خرد (خلاقیت، کنجکاوی، روشن‌فکری، عشق

1- Boniweel

2- Lyubomirsky, Sheldon, & Schkade

3- Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders

4- International Classification Of Diseases

به یادگیری و ژرف‌نگری)، شجاعت (دلیری، پشتکار، تمامیت و سرزندگی)، انسانیت (عشق، مهربانی و هوش هیجانی)، عدالت (شهروندی، انصاف و رهبری)، تعالی (تحسین زیبایی‌ها و خوبی‌ها، قدردانی، امید و خوش‌بینی، شوخ‌طبعی و معنویت) و اعتدال (بخشش، آینده‌نگری، فروتنی و خودتنظیمی) می‌باشند (قربانی، بنی‌جمالی، عامری، خسروی و دهشیری، ۱۳۹۴). فروتنی یکی توانمندی‌های فضیلت اعتدال است که از افراط‌ها و تفریط‌ها جلوگیری می‌کند.

ریشه تواضع «وضع» است. در اصل به معنای فرو نهادن است (مصطفوی، ۱۳۶۰) و به معنای خویش را کوچک نشان دادن (راغب اصفهانی، ۱۳۷۵). فروتنی کردن (معین، ۱۳۸۸) وضع شدن، نرم‌گردنی و خواری نمودن، خود را فرو نهادن، فروتنی، نرمی، نرمی کردن، افتادگی، شکسته‌نفسی، خضوع، فرمان‌برداری، تخاشع (دهخدا، ۱۳۷۷). مرحوم نراقی در تبیین تواضع، آن را از فضایل مهم مربوط به قوه غضبیه می‌داند که عبارت است از: فرد خود را از دیگران برتر نداند (نراقی، ۱۳۸۷). ملااحمد نراقی نیز در تعریف تواضع می‌گوید: «تواضع عبارت است از شکسته‌نفسی که نگذارد آدمی خود را بالاتر از دیگری ببیند و لازمه‌ی آن کردار و گفتاری است که دلالت بر تعظیم دیگران و اکرام ایشان می‌کند (نراقی، ۱۳۸۶). تمپلن به فرایند «غرقه ناشدگی» اشاره دارد که در طی آن، فرد به جایگاه خود در جهان پی می‌برد (تاگنی^۱، ۲۰۰۲). کسی که به درکی از تواضع هدایت شده است، در فهم صرفاً پدیدار شناختی از جهان متوقف نمی‌ماند. چنین فردی بر اجتماعی گسترده متمرکز است که خود را قسمتی از آن می‌داند. از این منظر خود سرزنشگری، جنبه‌ای از عدم تواضع خواهد بود. در کنار وجود تمایل زیاد انسانی نسبت به تمرکز خودمدارانه، افراد دارای تواضع، به دنبال به رسمیت شناختن توانایی‌ها، استعدادها، ارزش و اهمیت دیگران هستند. یکی از نتایج غرقه ناشدگی این است که دیگر احساس نیازی به ارتقا و دفاع از اهمیت خود، به بهای ارزیابی دیگران نداریم. بدین ترتیب توجه ما متوجه بیرون از خود می‌شود و چشم‌هایمان به سوی زیبایی و ظرفیت آن‌هایی باز می‌شود که در اطراف ما هستند. از این رو، تواضع و فروتنی، افزایش در ارزشمند

^۱- Tangney

دیدن دیگران است نه در کاهش در ارزیابی خود (تملتن^۱، ۲۰۰۲) عناصر کلیدی تواضع از نظر تانگنی عبارت‌اند از: ۱) ارزیابی دقیق از توانایی‌ها و دستاوردها (نه اعتمادبه‌نفس پایین یا خود سرزنشگری) ۲) توانایی اذعان به اشتباهات، نواقص، خلأهای موجود در دانش و محدودیت‌ها (اغلب در برابر یک قدرت برتر) ۳) باز بودن نسبت به ایده‌ای جدید، اطلاعات متناقض و توصیه‌ها ۴) حفظ توانایی‌ها و موفقیت‌ها در چشم‌انداز واحد ۵) تمرکز نسبتاً کم بر خود، خود فراموشی، به رسمیت شناختن فرد به‌عنوان بخشی از یک جهان وسیع‌تر و ۶) درک ارزش همه‌چیز و راه‌های مختلفی که افراد و اشیا می‌توانند به جهان کمک کنند (تاگنی، ۲۰۰۲).

فروتنی مفهومی با تاریخچه‌ی غنی در بسیاری از سنت‌های فرهنگی، معنوی و مذهبی است که تا حدی در ادبیات روان‌درمانی نادیده گرفته شده است. تحقیقات انجام‌شده در زمینه فروتنی بیان می‌کنند که این مفهوم در الف) سلامت روان‌شناختی و رشد معنوی ب) حوزه‌های مختلف تجارب بالینی سهم بالقوه‌ای دارد. با توجه به ارتباط آن با رشد سالم و روابط سازگار، ممکن است فروتنی به‌طور کلی به‌عنوان یک پویایی در روان‌درمانی در نظر گرفته شود. فروتنی فضیلتی است که به مدت مدیدی در سنت‌های شرق و غرب وجود داشته اما روانشناسی توجه اندکی به آن داشته است (پاین، سانج، راپرت، دیورد و برونتن^۲، ۲۰۱۵) فروتنی شامل هم مفاهیم درون فردی و هم مفاهیم بین فردی است. در بعد درون فردی فروتنی، شامل داشتن یک دیدگاه درست و دقیق از خود و آگاه بودن نسبت به نقاط قوت و ضعف و محدودیت‌های خود و در بعد بین فردی شامل توانایی مهار احساسات و رفتارهای خودمحو‌رانه و پرورش احساسات و رفتارهای دگرخواهانه است. فروتنی ارتباطی^۳ در روابط رمانتیک و عاشقانه شکل متفاوتی از فروتنی در روابط کاری، والدینی و یا روابط دوستانه دارد. شخصیت‌های فروتن درونی برای روابط صمیمی هم مزیت‌های هم دارند. افرادی که دیدگاه درست و منطقی از خودشان دارند، نسبت به کاستی‌های خود آگاه‌ترند و در رابطه با اشتباهاتشان، از طرف مقابلشان عذرخواهی می‌کنند. درحالی‌که لازمه روابط نزدیک روبه‌رو شدن با محدودیت‌های همسر است. داشتن یک دیدگاه درست و دقیق

¹- Templeton

²- Pain, Sandage, Rupert, Devor, & Bronstein

³- relational humility

نسبت به خود باعث دارا بودن توانایی بهتری جهت بحث کردن واضح در مورد کاستی‌های روابط می‌شود که این امر کمک می‌کند که همسر محدودیت‌ها را درک کند و کمتر به صورت شخصی آن‌ها را تجربه کند (تانگ نی، ۲۰۰۵؛ به نقل از دیواردنی^۱ و همکاران، ۲۰۱۷) ریپلی^۲ و همکاران (۲۰۱۶) پنج عامل تشکیل دهنده فروتنی را مطرح کرد که عبارت‌اند از: ارزیابی واقع‌بینانه از محدودیت‌های خود، باز بودن نسبت به عقاید جدید، داشتن دیدگاه گسترده نسبت به توانایی‌ها و دستاوردهای فرد، تمرکز بر دیگران و ارزش قائل شدن برای تمام چیزها. دویس و همکاران^۳ (۲۰۱۱) این تعریف فروتنی ارتباطی را به سه جنبه‌ی داشتن دیدگاه دقیق نسبت به خود، نشان دادن تصویر فروتن از خود به دیگران و موضع بین فردی که رفتارهای فرد بیشتر متمرکز بر دیگران است تا متمرکز بر خود، تبدیل کردند. فروتنی ارتباطی از فروتنی فکری، فرهنگی و کلی متمایز است. فروتنی ارتباطی مخصوص روابط خاص است و در هر یک از روابط متفاوت است، به‌طور مثال یک سرپرست فروتن به‌طور متفاوتی از یک کارگر فروتن عمل می‌کند. برخی تحقیقات انجام‌شده، فروتنی ارتباطی را با پیامدهای مثبت ارتباطی مرتبط می‌دانند (دویس و همکاران، ۲۰۱۱؛ فرر، دیویس، تانگرن و رویز^۴، ۲۰۱۵) الگوهای ارتباطی سالم رابطه مثبتی با فروتنی دارند. دانلوپ، لی، اشتون، بوچر و ایکسترا^۵ (۲۰۱۵) دریافتند که فروتنی پیش‌بینی‌کننده‌ی تمایل به عذرخواهی در افراد است. فروتنی رابطه‌ی مثبتی با آگاهی و توجه نسبت به دیگران (چانکلر و لوبومیرسکی^۶، ۲۰۱۳) و تمایل به فداکاری برای دیگری دارد (دویس و همکاران، ۲۰۱۱). اعمال و رفتارهای نوع‌دوستانه، صبورانه و همدلانه رابطه مثبتی با فروتنی دارند (لا باف، رووات، جانسون، سانگ و ویلرتون^۷، ۲۰۱۲). فروتنی رابطه مثبتی با قدردانی دارد. همچنین فروتنی ارتباط منفی با هیجان‌های منفی عمومی دارد. در تمام تحقیقات مربوط به فضیلت‌ها برخی همپوشانی‌هایی در رابطه

¹- Dwiwardani

²- Ripley

³- Davis

⁴- Farrell, Hook, Davis, Tongeren, Ruiz

⁵- Dunlop, Lee, Ashton, Butcher, & Dykstra

⁶- Chancellor, & Lyubomirsky

⁷- LaBouff, Rowatt, Johnson, Tsang, & Willerton

با اندازه‌گیری صفت‌های فضیلت وجود دارد. به نظر می‌رسد فروتنی ارتباط مثبتی با دیگر صفات و رفتارهای مثبت داشته باشد. فروتنی ارتباطی قضاوت درون فردی و بین فردی از فروتن بودن شخصی در یک رابطه‌ی خاص توسط فرد دیگری است. به صورت ویژه، فروتنی ارتباطی شامل ادراک فرد مشاهده‌گر از ارزیابی دقیق خودش، بیان متعادل هیجان‌های متمرکز بر خود، مشارکت در رفتارهای متمرکز بر دیگران در مقایسه با رفتارهای متمرکز بر خود و ابراز هیجان‌های به نفع دیگران. تحقیقات نشان داده‌اند که ارزیابی کردن افراد دیگر به عنوان فروتن باعث می‌شود که فرد مشاهده‌گر اعمال بافضیلت با قصد جبران کردن برای فرد فروتن انجام دهد (ریپلی و همکاران، ۲۰۱۶). جهت سنجش و اندازه‌گیری سازه‌ی فروتنی ابزارهای مختلفی وجود دارد، مک الروی هلتزل، دیویس، بلبیر، ورثینگتون و هوک^۱ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی مقیاس‌های سنجش و اندازه‌گیری فروتنی پرداختند. آن‌ها ۲۲ مقیاسی که انواع مختلف فروتنی را اندازه‌گیری می‌کردند را از لحاظ روایی سازه و اعتبار و پایایی مورد بررسی قرار دادند. مقیاس‌های سنجش فروتنی که در این پژوهش مورد ارزیابی و بررسی قرار گرفتند در یکی از طبقه‌بندی‌های (۱) اندازه‌گیری فروتنی عمومی و کلی (۲) اندازه‌گیری فروتنی به عنوان خرده مقیاس یک پرسشنامه (۳) اندازه‌گیری غیرمستقیم فروتنی و (۴) اندازه‌گیری فروتنی به عنوان یک صفت قرار داشتند. مقیاس فروتنی ارتباطی یکی از مقیاس‌هایی بود که در طبقه‌ی فروتنی کلی و عمومی قرار داشت. مقیاس فروتنی ارتباطی توسط دیویس و همکاران (۲۰۱۱) ساخته شد. این مقیاس دارای یک نمره‌ی کل و سه نمره‌ی خرده مقیاس است. آیت‌های این مقیاس در سه خرده مقیاس فروتنی کلی، داشتن دیدگاه درست نسبت به خود و باز بودن تقسیم می‌شوند. طبق تحقیقات انجام‌شده مقدار آلفای کرونباخ ۰/۸۴-۰/۹۵ برای نمره کل مقیاس و ۰/۷۹-۰/۹۷ برای خرده مقیاس‌های آن به دست آمد (دیویس و همکاران، ۲۰۱۱ و زنگ، والدمن، هان و لی^۲، ۲۰۱۵). طبق تحقیقات مشخص گردید که نمره‌ی کل این مقیاس همبستگی نیرومندی با هیجانان مثبت ($r=0/57$) و همدلی ($r=0/49$) و هیجان‌های منفی ($r=-0/41$) دارد (دیویس و همکاران، ۲۰۱۱؛ به نقل از مک

¹- McElroy-Heltzel, Davis, DeBlaere, Worthington, & Hook

²- Zhang, Waldman, Han, & Li

الروی هلنزل و همکاران، ۲۰۱۸) که این نتایج نشانگر مطلوب بودن روایی سازه این مقیاس جهت استفاده در پژوهش‌ها است. در این پژوهش به بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس فروتنی ارتباطی پرداخته شده است. سؤالات این پژوهش عبارت بودند از: ۱- روایی سازه مقیاس فروتنی ارتباطی در زنان متأهل چگونه است؟ ۲- پایایی مقیاس فروتنی به شیوهی آلفای کرونباخ در زنان متأهل چگونه است؟

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش، همبستگی از نوع تحلیل عاملی است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، کلیه‌ی زنان متأهل شهر اهواز بودند. از میان جامعه‌ی مورد پژوهش، ۲۰۰ نفر زن متأهل به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از نمونه‌ی مورد تحقیق ۵۸ نفر (۲۹٪) در دامنه‌ی سنی ۱۷-۲۵، ۴۳ نفر (۲۱/۵٪) در دامنه‌ی سنی ۲۶-۳۰، ۲۷ نفر (۱۳/۵٪) در دامنه‌ی سنی ۳۱-۳۵ و ۲۸ نفر (۱۴٪) در دامنه‌ی سنی ۳۶-۴۰، ۱۹ نفر (۹/۵٪) در دامنه‌ی سنی ۴۱-۴۵، ۱۴ نفر (۷٪) در دامنه‌ی سنی ۴۶-۵۰ و ۱۱ نفر (۵/۵٪) در دامنه‌ی سنی ۵۱-۵۶ قرار داشتند. از نمونه‌ی مورد تحقیق ۳۷ نفر (۱۷٪) دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۵۰ نفر (۲۵٪) دیپلم، ۱۷ نفر (۸/۵٪) فوق‌دیپلم، ۴۴ نفر (۲۲٪) لیسانس، ۴۸ نفر (۲۴٪) فوق‌لیسانس و ۷ نفر (۳/۵٪) دکتری بودند. شغل ۸۵ نفر (۴۲/۵٪) آزاد، ۳۰ نفر (۱۵٪) دانشجو، ۷۴ نفر (۳۷٪) کارمند و ۱۱ نفر (۵/۵٪) آزاد بود.

تحلیل داده‌ها با استفاده از روش‌های تحلیل عاملی تأییدی برای بررسی برازش مدل ۳ عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی، ضریب پایایی آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی روایی همگرا این مقیاس با سازگاری زناشویی (اسپانیر، ۱۹۷۶، ترجمه ثنایی، ۱۳۸۴) استفاده شد. ضمناً داده‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای آماری Spss-21 و Amos مورد تحلیل قرار گرفتند.

ابزارهای پژوهش

▪ **مقیاس فروتنی ارتباطی (RHS):** این مقیاس یک ابزار ۱۶ سؤالی است برای ارزیابی اینکه زن و شوهر چقدر یکدیگر را در روابطشان فروتن ادراک می‌کنند توسط دوپس و همکاران (۲۰۱۱) ساخته شد. این مقیاس، شامل سه خرده مقیاس فروتنی کلی^۱، خودبرتری^۲ و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود^۳ می‌شود. سؤال‌های ۱، ۴، ۷، ۱۰ و ۱۳ مربوط به خرده مقیاس فروتنی کلی، سؤال‌های ۳، ۵، ۸، ۹، ۱۱، ۱۲ و ۱۵ مربوط به خرده مقیاس خودبرتری و سؤال‌های ۲، ۶، ۱۴ و ۱۶ مربوط به خرده مقیاس داشتن دیدگاه درست نسبت به خود، می‌باشند. از افراد خواسته می‌شود با استفاده از مقیاس لیکرت از ۱ (بشدت مخالفم) تا ۵ (بشدت موافقم) به سؤالات این مقیاس پاسخ بدهند. دوپس و همکاران (۲۰۱۱) ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۹۰ و برای خرده مقیاس‌های فروتنی کلی، خودبرتری و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود را به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۲ و ۰/۷۹ گزارش کردند. در پژوهش حاضر پایایی کل پرسشنامه و پایایی خرده مقیاس‌ها به روش آلفای کرونباخ محاسبه گردید که برای نمره‌ی کل مقیاس ۰/۸۸ و خرده مقیاس‌های فروتنی کلی، خودبرتری و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۷۰ به دست آمدند. سازندگان مقیاس جهت سنجش روایی ملاک، همبستگی این مقیاس را با مقیاس‌های انگیزه‌های فردی سرپیچی^۴ (مک کالو، ۱۹۹۸) و صفت همدلی باتسون^۶ (کوک، باتسون و مک دوپس، ۱۹۷۸) محاسبه کردند. همبستگی این مقیاس با خرده مقیاس‌های عدم بخشش، اجتناب و انتقام از

1- global humility

2- superiority

3- accurate view of self

4- transgression related interpersonal motivations

5- Mac Cullough

6- Batson Empathy Adjective

7- Coke, Batson, & Mc Davis

مقیاس انگیزه‌های فردی سرپیچی به ترتیب $0/49$ ، $0/50$ و $0/35$ و همچنین با مقیاس صفت همدلی باتسون $0/49$ به دست آمد. که این نتایج نشان می‌دهند این مقیاس از روایی هم‌زمان خوبی برخوردار است.

▪ **مقیاس سازگاری زناشویی اسپانیر^۱ (DAS):** این مقیاس یک ابزار ۳۲ سؤالی که توسط اسپانیر^۲ (۱۹۷۶) برای ارزیابی کیفیت رابطه زناشویی ساخته شد و شامل ابعاد رضایت زناشویی (۱۰ ماده)، همبستگی دونفری (۵ ماده)، توافق دونفری (۱۳ ماده) و ابراز محبت (۴ ماده) است. نمرات این مقیاس از ۰ تا ۱۵۱ متغیر است. نمره کلی بیشتر از ۱۰۰ روابط با سازگاری خوب را نشان می‌دهد درحالی‌که نمرات پایین‌تر از ۱۰۰ ناسازگاری زناشویی را نشان می‌دهد (ثنایی، ۱۳۸۴). اسپانیر (۱۹۷۶) پایایی این ابزار را در کل نمرات $0/96$ برآورد کرده است. نمره‌ی کل مقیاس با آلفای کرونباخ $0/96$ از همسانی درونی قابل‌توجهی برخوردار است. همسانی درونی خرده مقیاس‌ها بین خوب تا عالی است: رضایت دونفری برابر با $0/94$ ، همبستگی دونفری برابر با $0/81$ ، توافق دونفری برابر با $0/90$ و ابراز محبت برابر با $0/73$ است (به نقل از ثنایی، ۱۳۸۴). در این پژوهش ضریب اعتبار و پایایی برای خرده مقیاس‌ها و نمره کل این پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ $0/92$ و برای خرده مقیاس‌های رضایت دونفری، همبستگی دونفری، توافق دونفری و ابراز محبت به ترتیب $0/65$ ، $0/82$ ، $0/92$ و $0/55$ به دست آمدند. روایی ملاکی با مقایسه پاسخ‌های افراد متأهل و مطلقه به هر یک از ۳۲ گویه بررسی شد. افراد نمونه مطلقه از نمونه‌ی متأهل در هر گویه به‌طور معناداری متفاوت بودند. از آزمون‌های تی برای انجام این مقایسه‌ها انجام شد. نمره میانگین کلی برای افراد متأهل، $114/8$ و برای افراد مطلقه $70/7$ بود. روایی هم‌زمان این پرسشنامه به‌وسیله همبستگی بالا با مقیاس سازگاری زناشویی لاک-والاس تأیید شد (به نقل از به پژوه و حسین‌خانزاده، ۱۳۸۸).

^۱- Dyadic Adjustment Scale (DAS)

^۲- Spanier

یافته‌ها

آزمون‌های شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر- مایر الکین^۱ ($KMO=0/86$) و اندازه‌گیری کرویت^۲ بارتلت ($\chi^2=1411/180$) نشان دادند که داده‌ها قابلیت اجرایی تحلیل عاملی را دارند.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین ماده‌ها و نمره کل مقیاس فروتنی ارتباطی

نمره کل	میانگین (انحراف معیار)	شماره ماده	نمره کل	میانگین (انحراف معیار)	شماره ماده
۰/۵۲*	(۱/۲۶) ۲/۶۹	۹	۰/۷۷*	(۱/۳۲) ۳/۰۹	۱
۰/۵۹*	(۱/۱۷) ۳/۲۵	۱۰	۰/۶۳*	(۱/۲۱) ۳/۲۹	۲
۰/۷۲*	(۱/۳۱) ۲/۹۱	۱۱	۰/۵۰*	(۱/۳۳) ۲/۶۹	۳
۰/۵۷*	(۱/۲۰) ۳/۰۹	۱۲	۰/۶۲*	(۱/۲۲) ۳/۲۵	۴
۰/۶۲*	(۱/۱۵) ۳/۳۱	۱۳	۰/۵۵*	(۱/۳۲) ۳/۵۶	۵
۰/۴۷*	(۱/۰۸) ۳/۴۱	۱۴	۰/۴۸*	(۱/۱۳) ۳/۱۲	۶
۰/۷۰*	(۱/۲۳) ۲/۷۳	۱۵	۰/۷۸*	(۱/۲۸) ۳/۱۳	۷

^۱- Kaiser-Mayer-Olkin

^۲- Bartlett Test of Sphericity

۰/۴۱*	(۱/۰۷) ۳/۴۱	۱۶	۰/۵۵*	(۱/۲۳) ۲/۸۱	۸
				(۱۹/۵۱) ۴۹/۷۴	جمع کل

همان‌طور که در جدول شماره ۱ ملاحظه می‌شود، بالاترین میانگین‌ها به ترتیب مربوط به ماده‌های ۶، ۱۴ و ۱۶ می‌باشند و کمترین میانگین‌ها به ترتیب مربوط به ماده‌های ۲، ۹ و ۱۵ می‌باشند. میانگین و انحراف معیار کل مقیاس ۴۹/۷۴ و ۱۹/۵۱ به دست آمدند. همچنین کلیه‌ی ماده‌ها با نمره کل مقیاس در سطح آماری $P < 0/01$ (از ۰/۴۱ تا ۰/۷۷) معنی‌دار به دست آمدند.

جدول ۲. ضرایب آلفای کرونباخ و روایی هم‌زمان مقیاس فروتنی ارتباطی با مقیاس سازگاری زناشویی (DAS)

عامل	آلفای کرونباخ	روایی همگرا	میانگین	انحراف معیار
فروتنی کلی	۰/۸۳	۰/۳۶*	۱۶/۰۴	۱۱/۶۸
خودبتریبی	۰/۷۳	-۰/۴۶*	۲۰/۵۱	۶/۲۷
داشتن دیدگاه درست نسبت به خود	۰/۶۲	۰/۴۱*	۱۳/۲۶	۳/۲۳
نمره کل مقیاس	۰/۸۳	۰/۵۳*	۴۹/۸۰	۱۱/۶۸

* $(P < 0/01)$

همان‌گونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۳ و برای سه عامل فروتنی کلی، خودبتریبی و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۳ و ۰/۶۲ به دست آمدند. ضرایب روایی هم‌زمان مقیاس حاضر و مقیاس سازگاری زناشویی (اسپانیر، ۱۹۷۲) ۰/۳۶ در عامل فروتنی کلی، ۰/۴۶ - عامل خودبتریبی و ۰/۴۱ عامل داشتن دیدگاه درست نسبت به خود که هر سه عامل در سطح $(P < 0/001)$ معنی‌دار به دست آمدند.

جهت برآورد مدل سه عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی از شاخص‌های مجذور خی، شاخص نسبت مجذور خی بر درجه‌ی آزادی، نیکویی برازش، شاخص نیکویی برازش انطباقی، شاخص برازش مقایسه‌ای، خطای ریشه مجذور میانگین تقریب و باقیمانده مجذور میانگین استفاده شد. چنانچه شاخص نسبت مجذور خی بر درجه آزادی، کوچک‌تر از ۳ باشد، برازش بسیار مطلوب را نشان می‌دهد. معیارهای AGFI و GFI نشان‌دهنده‌ی اندازه‌ای از مقدار نسبی واریانس‌ها و کوواریانس‌ها است که توسط مدل تبیین می‌شود و هرچه به عدد یک نزدیک‌تر باشند، نیکویی برازش مدل با داده‌های مشاهده‌شده بیشتر است (هومن، ۱۳۹۰). در شاخص RMR باقی‌مانده‌های واریانس‌ها و کوواریانس‌های مشاهده‌شده با برآوردهای مشاهده‌شده مقایسه می‌شوند. مقادیر کوچک‌تر آن نشانه‌ی برازندگی بهتر است. شاخص‌های GFI، AGFI، CFI بزرگ‌تر از ۰/۹۰ و شاخص RMSEA کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد دال بر برازش بسیار مطلوب و مناسب بوده و کوچک‌تر از ۰/۰۸ بر برازش مطلوب و مناسب دلالت دارد، مدلی که در آن این شاخص ۰/۱۰ یا بیشتر باشد برازش ضعیفی دارد (هومن، ۱۳۹۰).

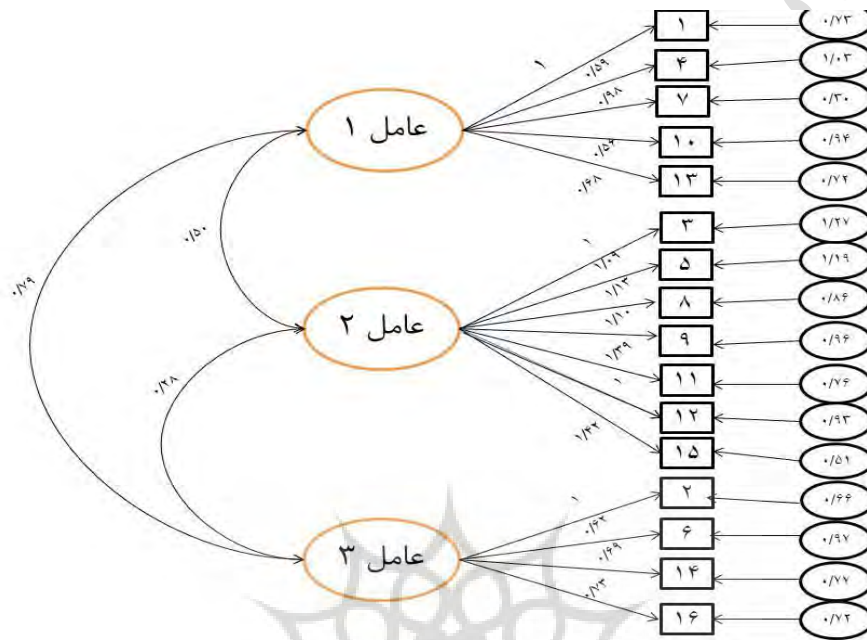
جدول ۳. شاخص‌های برازش الگوی سه عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی (RHS)

RMSEA	RMR	CFI	AGFI	GFI	df/ χ^2	p	Df	χ^2
۰/۰۷	۰/۰۹	۰/۹۱	۰/۸۵	۰/۸۹	۲/۱۹۰	۰/۰۰۱	۹۹	۲۱۴/۶۱۲

همان‌طور که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌کنید، مقدار خی دو برابر با ۲۱۴/۶۱ است که معنی‌دار است. باید خاطر نشان کرد که این شاخص در اکثر مواقع و شرایط معنی‌دار می‌شود و حتی نسبت به حجم نمونه حساس است. دیگر شاخص‌ها از جمله نسبت مجذور خی به درجه آزادی (χ^2/df) در حد مطلوب است. بدین‌صورت که از مقدار قراردادی ۳ کمتر است. شاخص‌های برازندگی از جمله شاخص خوبی برازندگی (GFI)، شاخص خوبی برازندگی تعدیل‌شده (AGFI)، چون کمتر از ۰/۹۰ هستند، حاکی از آن هستند که الگو قابل قبول است (شوماکر و لوماکس، ۲۰۰۴) و شاخص مهم دیگر ریشه میانگین مربع‌های خطای برآورد (RMSEA) ۰/۰۷

^۱- Schumacker, & Lomax

به دست آمده که مقداری نسبتاً مطلوب است. باید خاطر نشان کرد که بر اساس همین شاخص مدل سه عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی از برازش کافی برخوردار است (شکل شماره ۱ را ببینید).

شکل ۱. مدل سه عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی

بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه باهدف بررسی روایی و پایایی نسخه فارسی مقیاس فروتنی ارتباطی بر روی گروهی از زنان متأهل شهر اهواز صورت گرفت. یافته‌های کلیدی را می‌توان به‌صورت زیر خلاصه کرد: یک، نتایج ساختار تحلیل عامل تأییدی برازندگی مدل سه عاملی مقیاس فروتنی ارتباطی را نشان داد. شاخص جذر میانگین مجذورات خطای تقریب (RMSEA) در حد مطلوب بود که نشانگر خطای اندک مدل است، شاخص‌های دیگر برازندگی این مدل نیز در حد مطلوب بودند (جدول شماره ۳). همچنین مقدار مجذور خی برابر با ۲۱۴/۶۱۲ و نسبت مجذور خی به درجه آزادی کمتر از ۳، دو شاخص دیگر قابل قبول برازش مدل سه عاملی هستند. در نتیجه، این مطالعه و مطالعه دویس و همکاران (۲۰۱۱) ساختار مدل سه عاملی نسخه فارسی مقیاس فروتنی ارتباطی را تأیید می‌کنند. دو، نتایج تحلیل همبستگی برای ارزیابی روایی همگرا نشان داد که بین این مقیاس و خرده مقیاس‌های آن با سازگاری زناشویی همبستگی معنی‌دار دیده شد که بیشترین همبستگی را خرده مقیاس‌های خودبرتربینی و داشتن دیدگاه درست نسبت به خوددارند. این مطالعات یافته مربوطه را تأیید می‌کنند: دویس و همکاران (۲۰۱۳) و فر و همکاران (۲۰۱۵) بین فروتنی و پیامدهای مثبت ارتباطی، رابطه معنی‌داری به دست آوردند. چانکلر و لوبومیرسکی (۲۰۱۳) بین فروتنی و آگاهی و توجه نسبت به دیگران همبستگی مثبت و معنی‌داری را گزارش دادند. اعمال و رفتارهای نوع‌دوستانه، صبورانه و همدلانه رابطه مثبتی با فروتنی دارند (لا باف، روات، جانسون، سانگ و ویلرتون، ۲۰۱۲). سه، ضرایب آلفای کرونباخ کل مقیاس فروتنی ارتباطی ۰/۸۳ و برای سه خرده مقیاس فروتنی کلی، خودبرتربینی و داشتن دیدگاه درست نسبت به خود به ترتیب ۰/۸۳، ۰/۷۳ و ۰/۶۲ به دست آمدند که همگی بالا بودند. این یافته و یافته‌های مطالعات دیگر در زمینه‌ی همسانی درونی مانند دویس و همکاران (۲۰۱۱)، زنگ و همکاران (۲۰۱۵) و مک‌الروی هلزل و همکاران (۲۰۱۸) تأیید می‌کنند که سطوح پایایی این ابزار رضایت‌بخش است و از کل نمره و خرده مقیاس‌های این مقیاس در زمینه‌های مختلف درمان و پژوهش استفاده کرد. در آخر باید متذکر شد که تعمیم‌پذیری این یافته‌ها به جمعیت‌های

^۱- Rowatt, Johnson, Tsang, & Willerton

دیگر با احتیاط انجام گردد. توصیه می‌شود این مقیاس در نمونه‌ی مردان متأهل نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. همچنین پیشنهاد می‌شود برای بررسی پایایی از ضریب پایایی باز آزمایی استفاده گردد.

منابع

- ثنایی، باقر (۱۳۸۴). *مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج*، تهران: نشر بعثت.
- دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷). *لغت نام*، تهران: دانشگاه تهران.
- راغب اصفهانی، حسین بن محمد (۱۳۷۵). *ترجمه و تحقیق مفردات الفاظ قرآن*، تهران: نشر مرتضوی.
- قربانی، زهره، بنی جمالی، شکوه‌السادات، عامری، فریده، خسروی، زهره و دهشیری، غلامحسین (۱۳۹۴). *بررسی ویژگی‌های روانسنجی نسخه‌ی فارسی پرسشنامه ویژگی‌های روانشناسی مثبت در دانشجویان، پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت*، ۲ (۱)، صص ۲۶-۱۵.
- لن، اسپری (۲۰۰۴). *خانواده سنجی، راهبردهای نوین در سنجش خانواده*. ترجمه: احمد به پژوه و عباسعلی حسین خانزاده (۱۳۸۸). تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- مصطفوی، حسن (۱۳۶۰). *التحقیق فی کلمات القرآن الکریم*، تهران: بنگاه ترجمه و انتشار کتاب.
- معین، محمد (۱۳۸۸). *فرهنگ فارسی*، تهران: نشر امیر کبیر.
- نراقی، محمد مهدی (۱۳۸۷). *جامع السعادات*. نجف: نشر بی‌نا.
- نراقی، ملا احمد (۱۳۸۶). *معراج السعاده*. قم: نشر زهیر.
- هومن، حیدرعلی (۱۳۹۰). *اندازه‌گیری‌های روانی و تربیتی: فن تهیه تست و مقیاس*، تهران: نشر پارسا.

- Boniweel, I. (2012). *Positive psychology in a nutshell: The science of happiness*. PWBC, London.
- Chancellor, J., & Lyubomirsky, S. (2013). Humble beginnings: Current trends, state perspectives, and hallmarks of humility. *Social and Personality Psychology Compass*, 7, 819–833.
- Coke, J. S., Batson, C. D., & McDavis, K. (1978). Empathic mediation of helping: A two-stage model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36, 752-766.
- Davis, D. E., & etr. (2011). Relational humility: Conceptualizing and measuring humility as a personality judgment. *Journal of Personality Assessment*, 93(1), 225-234.
- Dunlop, P. D., Lee, K., Ashton, M. C., Butcher, S. B., & Dykstra, A. (2015). Please accept my sincere and humble apologies: The HEXACO model of personality and the proclivity to apologize. *Personality and Individual Differences*, 79, 140–145.
- Dwiwardani, C., etr. (2017) Spelling Humble with U and ME: The role of perceived humility in intimate partner relationships. *The Journal of Positive Psychology*, 1, 1-11.
- Farrell, J.E., Hook, J.N., Davis, D. E., Van Tongeren, D. R., & Ruiz, J.M. (2015). Humility and Relationship Outcomes in Couples: The Mediating Role of Commitment. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 1, 14-26.
- LaBouff, J. P., Rowatt, W. C., Johnson, M. K., Tsang, J., & Willerton, G. M. (2012). Humble persons are more helpful than less humble persons: Evidence from three studies. *The Journal of Positive Psychology*, 7, 16–29.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K.M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of General Psychology*, 9, 111-131.
- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington, E. L., Jr., Brown, S.W. & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 1586-1603.

- McElroy-Heltzela, S. E., Davis, D.E., DeBlaerea, C., Worthington, E. L., Hook, J. N. (2018). Embarrassment of the riches in the measurement of humility: A critical review of 22 measures. *The Journal of Positive Psychology*, 1, 1-12.
- Paine, D. R., Steven, S. J., Rupert, D., Devor, N. G., & Bronstein, M. (2015). Humility as a Psychotherapeutic Virtue: Spiritual, Philosophical, and Psychological Foundations. *Journal of Spirituality in Mental Health*, 17 (1), 3-25.
- Ripley, J.S. (2016). Perceived partner humility predicts subjective stress during transition to parenthood. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 5(3), 157-167.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2004). *A beginner's guide to the structural equation modeling*, second edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Tangney, J.T. (2002), Humility. Ads in Snyder, C.R. and Lopez, S.J. (2002). *The handbook of positive psychology*. New York: Oxford University Press. p. 411- 419.
- Templeton, J.M. (1997). *Worldwide laws of life*. Philadelphia: Templeton Foundation Press.
- Zhang, Y., Waldman, D.A., Han, Y. & Li, X. (2015). Paradoxical Leader behaviors in people management: Antecedents and consequences. *Academy of Management Journal*, 58, 538-566.

Confirmatory Factor Structure of Relational Humility Scale (RHS) In Married women of Ahvaz

Abstract

The purpose of this study was to investigate the factor structure of the Persian version of Rational Humility Scale (RHS) in married women in Ahvaz city. In the first study, 200 married women who were selected through accessible sampling and completed the Persian version of Rational Humility Scale (RHS) and Dyadi Adjustment Scale (DAS). Methods: Data was analysed by Confirmational Factor Analysis and SPSS- 21, Amos software. Results: Confirmatory Factor Analysis has confirmed three factors (global humility, superiority, and accurate view of self) base in as well as previous findings. Cronbach's alpha coefficient was obtained well (0/83) for the total score of the scale and its subscales (0/83, 0/73, 0/62). Also, the convergent validity coefficients of this scale with the Dyadic Adjustment Scale (DAS) were obtained significant. (0/36, -0/46, 0/41)($p < 0/001$). Conclusion: Finally, we can use the Rational Humility Scale (RHS) as a reliable and valid instrument for measuring humility in marital relationships.

Key words: rational humility, Confirmatory Factor Analysis, married women.